

Právní úprava smlouvy o výkonu funkce mimo obchodní korporace

A. Pár vět úvodem:

Na první pohled se může zdát, že dnešní téma se životů běžných smrtelníků nijak nedotýká. Nenechte se nicméně zmást – není tomu tak. Postačí, pokud si s přáteli založíte spolek či si pořídíte jednotku v bytovém domě, které má založené tzv. „esvéjéčko“, neboli společenství vlastníků jednotek (dále jen „SVJ“). Pak může být tento článek ať již přímo či nepřímo použitelný i pro Vás.

Jedinou zmínku smlouvy o výkonu funkce (dále jen „SVF“) v naší právní úpravě nalezneme v zákoně o obchodních korporacích (dále jen „ZOK“). Není tak sporu o tom, že právní úpravu lze vztáhnout na entity upravené ZOKem a členy jejich volených orgánů (např. společnosti s ručením a omezeným či akciové společnosti).

Subjekty upravené ZOKem nicméně nejsou jedinými právníckými osobami, se kterými se lze v praktickém životě setkat. Další právnícké osoby upravuje zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“); jedná se zejména o již zmíněné spolky či SVJ. Může se jednat i o řadu jiných subjektů, jako jsou politické strany a hnutí, církve, náboženské společnosti, honební společenstva apod.

Všechny tyto právnícké osoby budou nadále označovány souhrnným označením „PO“.

Otázkou pak je, jakými pravidly se budou řídit vztahy mezi PO a členy jejich orgánů, když tyto nemají žádnou samostatnou právní úpravu?

B. Krátce ke SVF:

SVF upravuje vzájemná práva a povinnosti mezi obchodní korporací a členem jejího voleného orgánu při výkonu funkce (např. s.r.o. a jednatel). Jedním z ujednání, které může SVF obsahovat, pak je i odměna za výkon funkce; tato může do určité míry kompenzovat značnou odpovědnost s výkonem funkce spojenou. Na uzavírání SVF nicméně mohou být kladeny určité předpoklady, jejichž nedodržení s sebou může nést nepříznivé právní následky (např. v povinnosti celou odměnu vrátit).

Konkrétně ZOK klade na některé obchodní korporace přísnější požadavky v případě uzavírání SVF. Pokud SVF není uzavřena v písemné formě nebo její znění neschválí nejvyšší orgán takové právnícké osoby (zpravidla valná hromada), může být důsledkem takového pochybení i bezplatný výkon funkce.

C. Specifika členů volených orgánů právníckých osob a problematika souběhů:

Asi tušíte, že výkon funkce člena orgánu, ať již jakéhokoli subjektu, vykazuje (například oproti běžnému zaměstnanci) určitá specifika, která úzce souvisejí s tzv. souběhy funkcí, kterými se dlouhá léta zabývala soudní judikatura. Souběhem lze rozumět situaci, kdy je člen orgánu obchodní korporace současně jejím zaměstnancem. Principy, které se v těchto případech uplatní, jsou následující:

- (1) mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu **zásadně nemůže vzniknout pracovní poměr**;
- (2) i přesto se může obchodní korporace a člen jejího orgánu dohodnout, **že obsahem SVF učiní některá ujednání zákoníku práce**, tam, kde to bude z povahy věci možné (např. dovolená apod.);
- (3) je-li člen orgánu obchodní korporace před svým ustanovením do funkce jejím zaměstnancem, **pak ustanovením do funkce pracovní poměr zaniká**.

D. Jak je to tedy s uzavíráním SVF v případě PO?:

I přesto, že se PO nenachází v právní úpravě ZOKu, se přikláníme k závěru, že se na vztahy PO a členy jejich volených orgánů aplikují některá pravidla právní úpravy SVF dle ZOKu.

Východiskem pro vzájemná práva a povinnosti jsou obecná pravidla příkazní smlouvy ve smyslu OZ, která je pojmově bezúplatná. **To má za důsledek, že pokud se PO se svým členem orgánu nedohodne jinak, bude funkce vykonávána bez nároku na odměnu.** Současně máme za to, že jsou do vztahů mezi PO a členy jejich orgánů plně přenositelné principy dle části C. výše.

„Kvalifikované“ předpoklady, které je zapotřebí splnit v případě některých obchodních korporací, **se naopak zpravidla neuplatní** (např. písemná forma či schválení nejvyšším orgánem). Postačí proto, pokud k uzavření SVF dojde i ústně a bez souhlasu nejvyšší orgánu PO. Jako jednu z výjimek lze uvést zmiňované (a hojně využívané) SVJ; **právní úprava vyžaduje, aby odměnu členů volených orgánů SVJ schválilo shromáždění vlastníků¹.**

E. Doporučení na závěr:

Pokud se máte stát členem voleného orgánu PO, nelze než doporučit, abyste před svým ustanovením do funkce:

- (1) v případě, že jste ve vztahu k PO v pracovním poměru, po dotyčné PO požadoval uzavření SVF při ustanovení do funkce;
- (2) pečlivě prostudoval, jaké předpoklady je zapotřebí dodržet při uzavření SVF s konkrétní PO (jako prameny Vám poslouží zakladatelský právní dokument PO a související právní předpisy) a tyto dodržel (nebo se o to alespoň pokusil);
- (3) požadoval, aby SVF obsahovala složku odměňování v případě, že funkci hodláte vykonávat za úplatu.

¹ § 1208 písm. c) OZ